

This article is devoted to the reform of local self-government in Ukraine and in the Carpathian region at the present stage. The publication analyzes the actual problems of development of local self-government, its approval and future prospects, as well as the state of voluntary association of territorial communities of Prykarpattya

Key words: local self-government, decentralization, prospective plan, territorial organization of power, united territorial community, Prykarpattya

УДК 327.57
ББК 66.4

Михайло Мосора

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИЗАЦІЇ КАШУБІВ

У статті висвітлено особливості сучасного стану політизації кашубів. Розкрито основні маркери ідентифікації спільноти (мова, походження тощо). Акцентовано увагу на подвійній ідентичності спільноти (польсько-кашубській). Виявлено різноманітні підходи до особливостей ідентифікації та політизації кашубів. Доводиться безпідставність окреслення кашубської ідентичності як «гібридної». Обґрунтовується важливість сучасних сприятливих економічних чинників для посилення ідентифікації та політизації регіональної етнічної групи. Автор прогнозує об'єктивне зумовлення активізації політизації кашубів у найближчий період. Наголошується на позитивному іміджі порозуміння, який склався у відносинах «кашуби – влада». Зазначено, що ідеї автономії залишаються політично привабливими у регіоні, адже визнають бажаність подвійної ідентичності.

Ключові слова: автономія, ідентичність, кашуби, кашубістика, Померанія, Республіка Польща.

Сучасні політичні процеси у ЄС характеризуються значним впливом двох взаємопроникних тенденцій світового розвитку: глобалізації та регіоналізації. Ключового значення регіоналізація набуває в контексті процесів європейської інтеграції, що потребує від держав-членів Європейського Союзу побудови спільних підходів до регіонального розвитку, впровадження відповідних механізмів формування та реалізації регіональної політики на макрополітичному рівні. Саме політична активність регіональних етнічних груп держав-членів потребує детального вивчення задля формування життєво важливих прогнозів щодо можливості зародження у цих регіонах вогнищ сепаратизмів.

Рухи етнічно-регіонального автономізму в ЄС, часто визнають імовірність, а іноді й бажаність подвійної ідентичності – етнокультурної та політико-національної. Це пояснюється тим, що, таким регіональним спільнотам, як от кашуби, хотілося б бачити етнічну ідентичність в середині національно-державної (польської) ідентичності. Такі тенденції можемо прослідкувати на прикладі бретонського етносу у Франції, галісійського етносу в Іспанії тощо. Сучасний каталонський рух за відокремлення, що характеризується радикалізацією, теж, частково, користується подвійною ідентифікацією (як от через вживання кастильської мови тощо). З огляду на це, визнається дуалізм історичної та політичної пам'яті (рідше культурної), роз'єднати який дуже важко [3, с.155].

Важливим напрямом сучасних студій вивчення проявів сепаратизму у Європейському Союзі є аналіз активності етнографічних груп слов'янських народів, що позбавлені прав самоуправління та будь-якої можливості на самовизначення, однак дуже добре зберегли самобутність власної матеріальної і духовної культури, усвідомлюють необхідність збереження мови, звичаїв та традицій своїх предків. Однією з таких груп є кашуби (від кашуб. Kaszëbi; пол. Kaszubi; нім. Kaschuben), що живуть на південному узбережжі Балтійського моря, в районі сучасного польського міста Гданськ [5, с.129].

Унікальною є айдентика кашубської спільноти, яка абсолютно відмінна від польських ідентифікаторів. Хоча, чорно-жовтий кашубський прапор вперше було публічно використано тільки 18 серпня 1929 року [11], однак його символіка, а саме чорні кольори, говорить більше про вплив німецькомовного світу, а ніж польського простору, на кашубську спільноту.

За даними перепису населення в Республіці Польща 2002 року, тільки 5,1 тис. осіб за національністю позиціонують себе, як кашуби [16]. Ряд дослідників обумовлюють цю цифру відсутністю у переписі 2002 року можливості обрати обидві графи (польську та кашубську), адже більшість кашубської спільноти ідентифікує себе подвійною ідентичністю – польсько-кашубською. Така ситуація, на думку дослідників, зокрема О.Сегеди, дає підстави сумніватись у етнічному самовизначенні кашубів та створює підґрунтя вивчення цієї народності, як етнографічної групи у складі польського етносу [5, с.132]. В цьому контексті, кашубську спільноту можна окреслити як «псевдоетнос» («псевдоменшину»). Для «псевдоменшини» будь-яка активність пов'язана з політизацією буде, за твердженням К.Чернової, штучною. У подібних етнополітичних спекуляціях будуть зацікавлені певні політичні кола, які намагатимуться використати етнічну ідентифікацію особи, виключно, у своїх цілях [1,с.59-62].

З іншого боку, існує стале уявлення про кашубів, як окремих етнос. Підтвердженням цьому є абсолютне збереження унікальних культурних, мовних, соціально-економічних та інших відмінностей спільноти, які, напевно, досить важко трактувати в контексті уніфікації польського простору.

У період 2002 – 2011 років польський уряд володів неповними даними стосовно реальної чисельності кашубської спільноти, адже цифри що були отримані під час перепису 2002 були, явно, заниженими. І тільки після того, як у переписі 2011 року населенню була надана можливість обирати подвійну ідентифікацію, світ побачив реальну чисельність цієї спільноти. Так, за даними Центрального статистичного офісу Польщі, станом на 2011 рік в країні налічувалось 229 тис кашубів. З них 213 тис обрали подвійну, польсько-кашубську, приналежність, а 17 тис ідентифікувались, виключно, як кашуби [17]

Дані перепису 2011 року більш-менш корелюються із даними, які мали у своєму розпорядженні дослідники другої половини 80-х років. За даними М.Латошика, кашубів на той момент було понад 332 тис, а осіб із подвійною (польсько-кашубською) ідентифікацією – понад 184 тис осіб [10, с.11].

Кашуби сьогодні компактно проживають у Поморському воєводстві. Абсолютну більшість населення вони складають у Картузькому, Пуцькому та Косьцерському повітах. Значну частину населення кашуби становлять також у Вейхеровському, Битівському, Гданському, Хойницькому, Лемборському повітах; у містах Гдиня, Сопот та Гданськ [9, с.41-44].

Кашубська спільнота складає відчутну частину населення тільки у половині Поморського воєводства (у 8 із 16 повітів). Саме тому, цей адміністративний регіон не варто розглядати сьогодні, як складову кашубської ідентичності. Загалом, адміністративно-територіальний поділ сучасної Польщі мало сприяє відродженню самоідентифікації етнічних меншостей, що і не дивно, адже держава у 2-пол. ХХ століття постала як моноетнічна структура, де близько 95% населення є поляками

Чи не найосновнішим засобом ідентифікації для кашубів завжди була мова. Так, у 80-х і 90-х років ХХ століття це підтвердили соціологічні дослідження. Було встановлено що найбільший ступінь «іншості», відмінності від решти поляків у свідомості кашубів пролягає вздовж мовної ідентифікації. Однак, сьогодні, після

входження кашубської мови у публічну сферу, проявляються протилежні тенденції, і маркери ідентифікації цього народу зміщуються у бік походження та родинних зв'язків [10, с.20-21].

Кашубська мова сьогодні єдина в Польщі має статус регіональної. Цей статус закріпила за нею ч.2 ст.19 Закону «Про національні та етнічні меншини та про регіональну мову» від 6 січня 2005 р. [20]. Важливо, що значна частина закону стосується саме вживання регіональної (кашубської) мови в публічному просторі [7, с.102].

Поморський регіон є, доволі, перспективним у сучасній економіці Польщі, адже займає, стабільну зростаючу позицію по відношенню до інших польських регіонів. Згідно із даними 2016 року, Поморське воєводство займає 7-е місце у плані частки в національному ВВП та 5-е місце у відношенні ВВП на душу населення [15].

У 2016 році польський ВВП збільшився на 3,3%, і тільки вісім воєводств змогли перевершити загальнонаціональний показник зростання. Особливо успішними у цьому плані виявились Поморське, Великопольське та Малопольське воєводства. Так, скажімо у тому ж 2016 році найвищий темп зростання ВВП був зафіксований саме у Поморському воєводстві – на 4,5%, а найменший, для порівняння, в Опольському воєводстві – на 1,7% [12]. Хоча регіон сьогодні, в розрізі ВВП, стоїть на середніх позиціях, адже валовий внутрішній продукт становить 46 тис. злотих на душу населення, що у свою чергу відповідає 96% середньонаціональному показнику [14], однак за рядом економічних індикаторів регіон уже давно перевершив середні показники по державі. Варто згадати про темпи росту підприємливості кашубів, за якими регіон, протягом останніх років, відчутно перевершує загальнопольські дані у 1,1 – 1,2 рази (рис.1) [15].

Однак, якщо врахувати рекордні, у межах Республіки Польща, щорічні темпи приросту, то відкриваються доволі амбітні перспективи зростання, що у свою чергу може послужити посиленням відцентрових тенденцій у регіоні. Якщо фінансово-аналітичні прогнози справдяться, то у 2018 році Польщу чекає зростання ВВП на рівні 3,4%, а Поморське воєводство зможе досягнути позначки 100% середньо національного показника, і навіть більше [4, с.89].

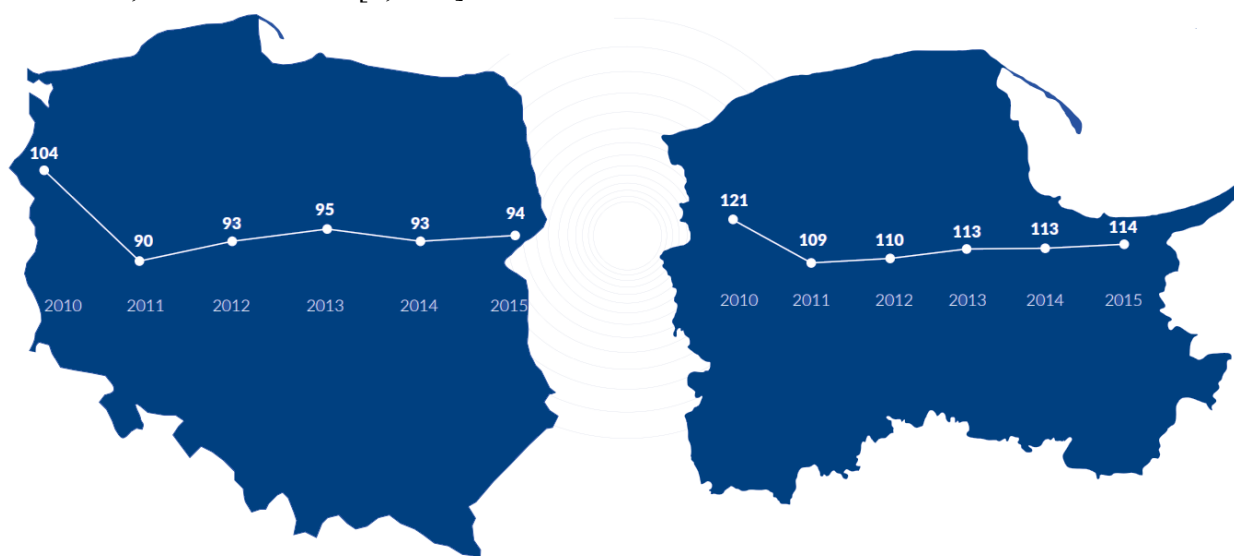

Рис. 1. Кількість зареєстрованих нових підприємств у Республіці Польща (зліва) та Поморському воєводстві (справа) на 10 тис. населення [15]

Проте варто визнати те, що сьогодні кашубська спільнота у регіоні все ще відчуває себе «економічно неповноцінною» у межах польської економіки. Однак показники приросту дозволяють зробити позитивні прогнози на найближчі роки, адже

мало які європейські регіони сьогодні можуть похизуватись подібним економічним зростанням. На наш погляд, зміцнення економіки регіону дозволить кашубській спільноті окреслити економічний маркер іншості та заявити про це із новою силою та амбіціями.

Вагомість економічного стану у питанні політизації етнічності яскраво ілюструє ситуація із сучасною Каталонією [2, с.202]. Адже, сьогодні для етнічної групи, економічна успішність, у порівнянні із середньо національними показниками, завжди є одним із основних аргументів на вимогу політичного самовизначення. А каталізаторами стають найчастіше фінансові кризи, загальна рецесія національної економіки, збільшення показників безробіття тощо. Проте, сьогоднішня економічна ситуація в Республіці Польща є стабільною, а показники позитивними. Загальне зростання та мінімальні показники безробіття за останні роки сприятимуть посиленню централізованої держави, та стиратимуть регіональні відмінності.

Деякі польські дослідники називають кашубську ідентичність «гібридною», адже вона, за їх словами, досить гнучка. Так, польсько-кашубський соціолог Б.Синак у дослідженнях обґрунтував ряд типів ідентифікацій у межах кашубської спільноти. Цікавим типом виявились ситуації пов'язані із випадками, коли люди, які знають кашубську та мають кашубське коріння соромляться ідентифікувати себе такими, адже сприймають свою ідентичність менш привабливою, перш за все, в економічному плані. Такий тип часто обирає для себе більш престижну ідентичність (частіше польську чи німецьку) [10, с.21]. Однак, з нашої точки зору, сьогодні, в контексті значного економічного поступу регіону на фоні решти Польщі, такий тип «кашубської ідентичності» є застарілим та неактуальним. А теза про те, що кашуби обирають ідентичність залежно від вигоди – не виправдала себе.

Польську ідентичність у кашубів прослідковуємо, скажімо, коли аналізуємо релігійне життя спільноти. Так, згідно з опитуванням, що проводилось у 2012-2013 роках, сучасне молоде покоління кашубів можемо охарактеризувати як «віруючих». Близько 92% опитаних кашубів вважають себе католиками. Цей показник є дзеркальним відображенням середньопольського показника у 95%. На думку А.Беднарек, релігійне самоусвідомлення кашубів є конструктором автостереотипу, а католицизм розуміється як частина традиції, самоідентифікації [6, с.50-55].

Визначення політичного статусу кашубів у Польщі було складним та тривалим завданням. В 90-х роках минулого століття вони отримали часткове самоуправління та визнання від польського уряду на рівні «етнічної групи». Однак у суспільній свідомості самих кашубів таке сполучення слів асоціювалось із «меншістю», ба навіть «неповноцінністю». У цей період деякі кашубські активісти наголошували, що їхня група не є меншиною в Польщі, а навпаки – «регіональною етнічною групою», що розвиває культурну та мовну самостійність, і в той же час, має повноцінне відчуття приналежності до більш широкої спільноти, себто Польщі. Для багатьох кашубів термін "меншина" звучить принизливо, тому в цей термін спільнота в основному вкладає негативний зміст дискримінації. Вагомим аргументом у цьому випадку служить той факт, що кашуби у значній частині Поморського регіону становлять більшість та проявляють подвійне самовизначення (польсько-кашубське). Поява таких трактувань у спільноті свідчить про закодованість у суспільній свідомості страху визнання «чужими». Закон «Про національні та етнічні меншини та про регіональну мову» 2005 р. створив доволі сприятливий клімат для розвитку кашубської спільноти та згладив багато протиріч у питанні офіційного визнання групи. Таким чином, кашуби отримали статус групи за регіональною мовою. Це дозволило кашубській мові увійти в

публічну сферу Поморського воєводства. Звичним явищем у регіоні, зараз є, двомовні таблиці, знаки та назви об'єктів (особливо туристичних) [8, с.110].

Сьогодні основною організацією кашубської меншини є Кашубсько-Поморська Асоціація (Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskiego). Організація заснована ще у 50-х роках минулого століття. Протягом цього часу Асоціація пройшла ряд реорганізацій, однак зберегла свій авторитет серед кашубського народу. Серед основних цілей Асоціації варто виділити: ініціювання всебічного культурного та соціально-економічного розвитку всієї Померанії; встановлення демократичних відносин у житті регіону; розвиток кашубсько-померанської соціально-політичної думки; культивування специфіки всього регіону; поширення знань про кашубську спільноту у суспільстві (особливо серед молоді); догляд за збереженням цінностей природного середовища тощо [18]. Політизація кашубської етнічності сьогодні знаходиться в «замороженому» стані. Про це може свідчити навіть той факт, що в сучасній Польщі відсутні політичні партії виключно кашубського орієнтування, які змогли б представляти інтереси цієї общини. Натомість кашуби глибоко інтегровані у польське суспільство, а влада приєє відродженню культурної спадщини цього регіону.

Кашуби стали привабливою туристичною принадою регіону, не в останню чергу, через культурну специфіку та особливості ідентифікації цієї групи. Ця цікавість була використана самими кашубами, організації яких все більше популяризують «kaszubskość» – кашубську мову, культуру, ідентифікацію. З кожним роком все частіше організуються кашубські фестивалі, пікніки, регіональні зустрічі, дні міст тощо. Однак найважливіше те, що кашубська символіка, костюми, музика, кухня підсилюють ідентифікацію спільноти. «Kaszubskość» – це модно, і більше не сприймається як «другосортність» [8, с.110].

Також, варто підкреслити, що кашубська молодь, сьогодні має змогу отримати вищу освіту у межах «кашубістики» Гданського університету. На цьому етапі становлення кашубської ідентичності, спільнота позиціонує себе як частина польського суспільства, однак зберігає свою етнокультурну спадщину та усвідомлює свою «самість».

В той час як Верхня Сілезія сміливо домагається надання їм автономії, то серед кашубів, як і раніше, зараз домінує твердження висловлене відомим кашубським поетом Ієронімом Дердовським (*kaszb.* Jarosz Derdowski) про єдинство кашубів та поляків („Nie ma Kaszub bez Polonii – a bez Kaszub Polski”). Варто відзначити, що сьогодні кашуби, в основному, активно не висувають вимог політичної автономії – питання стоїть у визнанні їх ідентичності в очах поляків, та найголовніше, на рівні держави. Кашубські інтелектуальні та політичні еліти відчують себе глибоко інтегрованими, зі зрозумілих причин, у польське суспільство. Звісно ж, що основною причиною відсутності чіткого руху за самовизначення в кашубів є те, що місцеві політичні еліти кристалізувались порівняно пізно, і жодного разу не отримали шанс відчувати власну незалежність. Середовищем кашубського світу була в основному сільська місцевість, а кашуби, які поселялися в Гданську або інших великих містах Померанії, часто втрачали своє відчуття іншості. Такий стан справ зумовлений в першу чергу тим фактом, що кашубська політична та економічна еліта була переважно германізована і полонізована, або ліквідована [19]. \

В політичному плані кашуби сьогодні позбавлені єдності. Хоча на виборах до парламенту у 2015 році вони в основному віддали перевагу правлячій партії «Право і Справедливість» (Prawo i Sprawiedliwość), однак якщо проаналізувати електоральні симпатії кашубів на повітовому рівні, то побачимо дещо відмінну ситуацію. Скажімо у Пуцькому повіті більшість отримала «Громадянська Платформа» (Platforma Obywatelska) з результатом 43,43%, а у Гдині, Сопоті та Гданську ця ж політична сила отримала трохи менше 40% підтримки серед електорату [13].

Така ситуація говорить про низький рівень згуртованості серед кашубської спільноти, відсутність спільного бачення політичного майбутнього кашубами тощо. З нашої точки зору, саме подвійна ідентифікація кашубів, змушує під час виборчих перегонів віддавати перевагу загальнопопулярній політичній силі серед польського населення. Кашубський етнос є «заручником» подвійної ідентичності, яка «змушує» у ході виборчих перегонів розриватись між вибором обґрунтованим етнополітичною самобутністю та «польською посередністю».

Однак, на місцевих виборах 2018 кашуби чітко виокремились політичним вибором, адже Поморське воєводство показало абсолютно відмінні політичні симпатії. Якщо, переможцем за кількістю отриманих мандатів у місцевих органах влади, загалом, у Польщі виявилась провладна партія «Право і Справедливість» (34,13%), то у Поморському воєводстві до Сеймику (Sejmik Województwa Pomorskiego) партія отримала тільки 27,84% мандатів. Переможцем у виборчих симпатіях кашубів виявилась інша партія – оновлена коаліція Громадянської Платформи («Platforma Nowoczesna Koalicja Obywatelska»), яка отримала 40,7% мандатів. Що ж до загальнопольських симпатій, то Громадянська Платформа отримала тільки 26,97% підтримки [21].

Сьогодні щорічні з'їзди кашубів проходять під гаслами єдності та неодмінної причетності до новітнього польського державотворення. Підтримка з боку центральної влади, участь високопосадовців та формування позитивного іміджу у національному медіа просторі створює середовище компромісу та взаємопідтримки. Так, у ХХ з'їзді кашубів, у липні 2018 року в Лузино (Вейхеровський повіт), взяв участь президент Польщі Анджей Дуда [22]. Така увага до кашубської спільноти з боку центральної влади створює позитивний імідж порозуміння, а кашуби, в свою чергу, відчувають себе частиною Польщі. Однак, варто не забувати і про той момент, що подібні візити були покликані також активізувати електорат на місцеві вибори 2018. Не можемо не відзначити, що така підвищена увага до кашубської суспільної думки дозволяє центральній владі згладжувати існуючі протиріччя та гальмувати політизацію спільноти.

Отже, кашубська ідентифікація більше не сприймається як неповноцінна чи малозначуща. Важливо, що рух популяризації кашубської мови, культури, ідентифікації тягне за собою неодмінне усвідомлення іншості та закладає основу у активізацію політизації кашубської спільноти. Встановлення в Польщі унікального правового статусу для кашубської мови, як регіональної, стало основою для формування консенсусу у співіснуванні кашубів та «польського простору». Однак, зауважимо, що подібні кроки центральних органів влади, з іншого боку, сприяють відновленню кашубської культури та посиленню ідентифікації.

Особливості кашубської ідентифікації дають нам змогу говорити про її виняткову гнучкість, яка сформувалась у надміру централізованих державах існування минулих поколінь. Висловлюємо глибокі сумніви стосовно доцільності використання по відношенню до кашубської ідентифікації терміну «гібридна», адже сучасні рухи етнічного автономізму часто визнають імовірність, а іноді й бажаність подвійної ідентичності – етнокультурної та політико-національної. Доволі подібна ситуація, зокрема, має місце сьогодні у інших державах ЄС (Іспанія, Франція тощо).

Каталізатором посилення відцентрових тенденцій у регіоні може стати винятково сприятливе економічне становище Поморського воєводства, адже економічний приріст регіону є чи не найвищим у державі, а ВВП складає майже 100% середньо польського показника.

Таким чином, у поєднанні із загально польським рухом популяризації регіону, відкриття кашубських студій (кашубістики), за підтримки центральної та муніципальної влади, у місцевих освітніх установах (Гданський університет) створює сприятливі умови для посилення ідентифікації спільноти та покращення іміджу центральної влади у Поморському регіоні. Очевидно, що кашубська спільнота, яка у ХХ столітті була нівельована надміру централізованою Другою Річчю Посполитою, радянською та нацисткою тоталітарними системами, у ХХІ – тільки стає на шлях політизації та формування своєчасних вимог та очікувань від інститутів політичної системи Республіки Польща та ЄС.

1. Етносоціологія: терміни та поняття : навч. посібник / В.Свтух, В.Трошинський, К.Галушко та ін.; наук. ред. В.Свтух. – К.: УАННП “Фенікс”, 2003. – 179с.
2. Мосора М. Активна фаза сепаратизму в Каталонії / М.Мосора // Прикарпатський вісник НТШ. Думка. – 2018. – № 5 (49). – С. 201-211.
3. Мосора М. Особливості сепаратизму в Європейському Союзі у контексті концепції «Європи регіонів» / М.Мосора // Прикарпатський вісник НТШ. Думка. – 2017. – № 5-6. – С.148-158.
4. Світ у цифрах. Країни / The Economist Intelligence Unit // The Economist. Світ у 2018. – 2017. – С.87-95.
5. Сегеда О. Кашуби: дорога з небуття / О. Сегеда // Народна творчість та етнографія. – 2009. – № 4-5. – С. 129-133.
6. Bednarek A. Religijność a tożsamość kaszubska na przykładzie młodych Kaszubów. Zarys zagadnienia w świetle literatury i wstępnych badań antropologicznych / A.Bednarek // Etnografia. Praktyki, Teorie, Doświadczenia. – 2015. – №1. – S. 40-58.
7. Bukowski Zb. Prawny status języka regionalnego w Polsce na przykładzie języka kaszubskiego / Zb.Bukowski // Czasopisma naukowe UKW. Studia z Zakresu Prawa, Administracji i Zarządzania. – 2016. – Tom 9. – S.89-108.
8. Dołowy-Rybińska N. Kaszubski dyskurs narodowościowy – spojrzenie antropologiczne / N. Dołowy-Rybińska // Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk. Sprawy Narodowościowe. – 2013. – № 43. – S.107-129.
9. Mordawski J. Statystyka ludności kaszubskiej. Kaszubi u progu XXI wieku / J.Mordawski. – Gdańsk, 2005. – 94s.
10. Społeczność kaszubska w procesie przemian : kultura, tożsamość, język / red. tomu Kazimierz Kleina, Cezary Obracht-Prondzyński. – Warszawa: Kanc. Senatu, 2012. – 242 s.
11. Dzień Flagi Kaszubskiej 2013. Kaszëbskô Jednota apeluje o przyłączenie się do niedzielnego święta [Zasób Elektroniczny] // Dziennik Bałtycki. – Tryb Dostępu: <https://dziennikbaltycki.pl/dzien-flagi-kaszubskiej-2013-kaszëbsko-jednota-apeluje-o-przylaczenie-sie-do-niedzielnego-swiewta/ar/970204> (data odniesienia 05.10.2018).
12. GUS (Główny Urząd Statystyczny): największy wzrost PKB w woj. pomorskim, najmniejszy w opolskim [Zasób Elektroniczny] // Bankier.pl. – Tryb Dostępu: <https://www.bankier.pl/wiadomosc/GUS-najwiekszy-wzrost-PKB-w-woj-pomorskim-najmniejszy-w-opolskim-4053532.html> (data odniesienia 05.10.2018).
13. Oficjalne wyniki wyborów PKW (Państwowa Komisja Wyborcza). Dane z powiatów na Pomorzu [Zasób Elektroniczny] // Dziennik Bałtycki. – Tryb Dostępu: <https://dziennikbaltycki.pl/oficjalne-wyniki-wyborow-pkw-dane-z-powiatow-na-pomorzu-interaktywna-mapa-infografiki/ar/9034924> (data odniesienia 05.10.2018).
14. Pomorskie pod względem gospodarki najlepsze wśród regionów [Zasób Elektroniczny] // Dziennik Bałtycki. Strefa Biznesu pomorskie. – Tryb Dostępu: <http://www.dziennikbaltycki.pl/strefa-biznesu/wiadomosci/z-regionu/a/pomorskie-pod-wzgle-dem-gospodarki-najlepsze-wsrod-regionow-dane-gus,12813286/> (data odniesienia 05.10.2018).
15. Raport statystyczny o sytuacji gospodarczej województwa pomorskiego / Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego. – Gdańsk, 2017. – 27s. http://www.porp.pl/g2/2018_01/11306f9aef098f23cf67b78efb667f57.pdf (data odniesienia 05.10.2018).
16. Raport z wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 [Zasób Elektroniczny] // Główny Urząd Statystyczny. – Tryb Dostępu: https://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/raport_z_wynikow_nsp_ludnosci_i_mieszkan_2002.pdf (data odniesienia 05.10.2018).

17. Raport z wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 [Zasób Elektroniczny] // Główny Urząd Statystyczny. – Tryb Dostępu: http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/lud_raport_z_wynikow_NSP2011.pdf (data odniesienia 05.10.2018).
18. Statut Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego [Zasób Elektroniczny] // Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskiego. – Tryb Dostępu: http://www.zkpwejherowo.pl/pobierz_pliki/statut.pdf (data odniesienia 05.10.2018).
19. Tomaszewski W. Autonomia Kaszub [Zasób Elektroniczny] / W.Tomaszewski // Najwyższy Czas!. – Tryb Dostępu: <http://czasnahistorie.pl/wojciech-tomaszewski/autonomia-kaszub/> (data odniesienia 05.10.2018).
20. Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym [Zasób Elektroniczny] // Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. – Tryb Dostępu: <http://mniejszosci.narodowe.mswia.gov.pl/mne/prawo/ustawa-o-mniejszosciach-narodowych-i-etnicznych-oraz-o-jezyku-regionalnym.html> (data odniesienia 05.10.2018).
21. Wybory Samorządowe 2018 [Zasób Elektroniczny] // Państwowa Komisja Wyborcza. – Tryb Dostępu: https://wybory2018.pkw.gov.pl/pl/geografia#general_committee_stat (data odniesienia 08.11.2018).
22. XX Zjazd Kaszubów 2018 w Luzinie - uroczysty przemarsz i oficjalne otwarcie na stadionie gminnym [Zasób Elektroniczny] // Wejherowo. Naszemiasto. – Tryb Dostępu: <http://wejherowo.naszemiasto.pl/artukul/xx-zjazd-kaszubow-2018-w-luzinie-uroczysty-przemarsz-i,4717617,artgal,t,id,tm.html> (data odniesienia 05.10.2018).

References

1. Etnosotiolohiia: terminy ta poniattia : navch. posibnyk / V.Yevtukh, V.Troshchynskiy, K.Halushko ta in.; nauk. red. V.Yevtukh. – K.: UANNP “Feniks”, 2003. – 179s.
2. Mosora M. Aktyvna faza separatyzmu v Katalonii / M.Mosora // Prykarpatskyi visnyk NTSh. Dumka. – 2018. – № 5 (49). – S. 201-211.
3. Mosora M. Osoblyvosti separatyzmu v Yevropeiskomu Soiuzi u konteksti kontseptsii «Ievropy rehioniv» / M.Mosora // Prykarpatskyi visnyk NTSh. Dumka. – 2017. – № 5-6. – S.148-158.
4. Svit u tsyfrakh. Krainy / The Economist Intelligence Unit // The Economist. Svit u 2018. – 2017. – S.87-95.
5. Sehedo O. Kashuby: doroha z nebuttia / O. Sehedo // Narodna tvorchist ta etnografia. – 2009. – № 4-5. – S. 129-133.
6. Bednarek A. Religijność a tożsamość kaszubska na przykładzie młodych Kaszubów. Zarys zagadnienia w świetle literatury i wstępnych badań antropologicznych / A.Bednarek // Etnografia. Praktyki, Teorie, Doświadczenia. – 2015. – №1. – S. 40-58.
7. Bukowski Zb. Prawny status języka regionalnego w Polsce na przykładzie języka kaszubskiego / Zb.Bukowski // Czasopisma naukowe UKW. Studia z Zakresu Prawa, Administracji i Zarządzania. – 2016. – Tom 9. – S.89-108.
8. Dołowy-Rybińska N. Kaszubski dyskurs narodowościowy – spojrzenie antropologiczne / N. Dołowy-Rybińska // Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk. Sprawy Narodowościowe. – 2013. – № 43. – S.107-129.
9. Mordawski J. Statystyka ludności kaszubskiej. Kaszubi u progu XXI wieku / J.Mordawski. – Gdańsk, 2005. – 94s.
10. Społeczność kaszubska w procesie przemian : kultura, tożsamość, język / red. tomu Kazimierz Kleina, Cezary Obracht-Prondzyński. – Warszawa: Kanc. Senatu, 2012. – 242 s.
11. Dzień Flagi Kaszubskiej 2013. Kaszëbskô Jednota apeluje o przyłączenie się do niedzielnego święta [Zasób Elektroniczny] // Dziennik Bałtycki. – Tryb Dostępu: <https://dziennikbaltycki.pl/dzien-flagi-kaszubskiej-2013-kaszëbsko-jednota-apeluje-o-przylaczenie-sie-do-niedzielnego-swietar/970204> (data odniesienia 05.10.2018).
12. GUS (Główny Urząd Statystyczny): największy wzrost PKB w woj. pomorskim, najmniejszy w opolskim [Zasób Elektroniczny] // Bankier.pl. – Tryb Dostępu: <https://www.bankier.pl/wiadomosc/GUS-najwiekszy-wzrost-PKB-w-woj-pomorskim-najmniejszy-w-opolskim-4053532.html> (data odniesienia 05.10.2018).
13. Oficjalne wyniki wyborów PKW (Państwowa Komisja Wyborcza). Dane z powiatów na Pomorzu [Zasób Elektroniczny] // Dziennik Bałtycki. – Tryb Dostępu: <https://dziennikbaltycki.pl/oficjalne-wyniki-wyborow-pkw-dane-z-powiatow-na-pomorzu-interaktywna-mapa-infografiki/ar/9034924> (data odniesienia 05.10.2018).
14. Pomorskie pod względem gospodarki najlepsze wśród regionów [Zasób Elektroniczny] // Dziennik Bałtycki. Strefa Biznesu pomorskie. – Tryb Dostępu: <http://www.dziennikbaltycki.pl/strefa-biznesu/wiadomosci/z-regionu/a/pomorskie-pod-wzgleciem-gospodarki-najlepsze-wsrod-regionow-dane-gus,12813286/> (data odniesienia 05.10.2018).

15. Raport statystyczny o sytuacji gospodarczej województwa pomorskiego / Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego. – Gdańsk, 2017. – 27s.
http://www.porp.pl/g2/2018_01/11306f9aef098f23cf67b78efb667f57.pdf (data odniesienia 05.10.2018).
16. Raport z wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 [Zasób Elektroniczny] // Główny Urząd Statystyczny. – Tryb Dostępu: https://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/raport_z_wynikow_nsp_ludnosci_i_mieszkan_2002.pdf (data odniesienia 05.10.2018).
17. Raport z wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 [Zasób Elektroniczny] // Główny Urząd Statystyczny. – Tryb Dostępu: http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/lud_raport_z_wynikow_NSP2011.pdf (data odniesienia 05.10.2018).
18. Statut Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego [Zasób Elektroniczny] // Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskiego. – Tryb Dostępu: http://www.zkpwejherowo.pl/pobierz_pliki/statut.pdf (data odniesienia 05.10.2018).
19. Tomaszewski W. Autonomia Kaszub [Zasób Elektroniczny] / W.Tomaszewski // Najwyższy Czas!. – Tryb Dostępu: <http://czasnahistorie.pl/wojciech-tomaszewski/autonomia-kaszub/> (data odniesienia 05.10.2018).
20. Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym [Zasób Elektroniczny] // Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. – Tryb Dostępu: <http://mniejszosci.narodowe.mswia.gov.pl/mne/prawo/ustawa-o-mniejszosciach-narodowych-i-etnicznych-oraz-o-jezyku-regionalnym.html> (data odniesienia 05.10.2018).
21. Wybory Samorządowe 2018 [Zasób Elektroniczny] // Państwowa Komisja Wyborcza. – Tryb Dostępu: https://wybory2018.pkw.gov.pl/pl/geografia#general_committee_stat (data odniesienia 08.11.2018).
22. XX Zjazd Kaszubów 2018 w Luzinie - uroczysty przemarsz i oficjalne otwarcie na stadionie gminnym [Zasób Elektroniczny] // Wejherowo. Naszemiasto. – Tryb Dostępu: <http://wejherowo.naszemiasto.pl/artukul/xx-zjazd-kaszubow-2018-w-luzinie-uroczysty-przemarsz-i,4717617,artgal,t,id,tm.html> (data odniesienia 05.10.2018).

The article deals with features of modern politicization of kashubs. The main community identification markers (language, origin, etc.) are revealed. The article recognizes various approaches to the features of Kashubian identification and politicization. The author pays attention to the dual identity of the kashubs community (Polish-Kashubian). The author is skeptical about the definition of Kashubian identity as a "hybrid". The author argues about the importance of modern favorable economic factors to enhance the identification and politicization of a regional ethnic group. There has been identified an objective precondition for intensifying the politicization of Kashubs in the near future. In the article the positive image of understanding in the relations "Kashubians – the state" is substantiated. It is marked that the ideas of autonomy remain politically attractive in the region, since they recognize the urge of dual identity.

Key words: *autonomy, identity, kashubians (kashubs), kashubistika, Pomerania, Republic of Poland.*

УДК323
ББК 66

Дарина Нагірняк

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД НАЛАГОДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ВЗАЄМОДІЙ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ

У статті проаналізовані основні положення комунікації державних владних органів та громадськості. Визначено основні комунікативні компоненти з боку держави для діалогу з громадянами. Досліджено найуживаніші засоби взаємодії держави та громадян на прикладі досвіду європейських країн.

Ключові слова: *комунікація, державна влада, взаємодія, громадськість, інформація, органи державної влади, управління.*

На сьогоднішній день досить актуальним є питання комунікації владних структур та громадян. Адже завдяки процесу глобалізації та інформатизації суспільства роль громадськості у прийнятті рішень та здійсненні політики державної влади істотно зросла. Державна комунікативна політика стає вагомим елементом у забезпеченні дотримання демократичного принципу щодо взаємодії органів державної влади і громадян. Така позиція передбачає, окрім інформування про процес та шляхи